

7. Rapportering

Vandreboka – Mappevurdering som lim i et fireårig yrkesfaglig løp

Lillehammer, november 2008

Innholdsfortegnelse

1.0	Innledning.....	3
1.1.	Spørsmålene som det skulle rapporteres på	3
1.2	Nasjonal prosjektleders betraktninger ved 7. Rapportering	4
2.0	Nytt forskningsmiljø	7
3.0	Rapportering fra ulike ansvarsforhold.....	8
3.1	Eierne av prosjektet.....	8
3.2	Rektornivå	9
3.2	Bedrifter	10
3.3	Lærings- og utviklingsteam.....	11
3.3.1	Tidligere rapportering om resultater fra LUT sitt arbeid	11
3.4	Fylkesvise prosjektledere	12
3.5	Antall lærlinger i prosjektet.....	14
4.0	Kompetanseheving	14
5.0	Økonomi.....	15
6.0	Utfordringer som det skal arbeides videre med	15

Vedlegg: Rapporter fra de fire fylkeskommunene som deltar
 Budsjett fra fylkene som deltar v/ budsjett 2009
 Nasjonalt budsjett, budsjettår 2009
 Statusrapport nr. 4 fra Høgskolen i Akershus
 Prosjektbeskrivelse fra SINTEF

1.0 Innledning

7. Rapportering i prosjektet Vandreboka tar utgangspunkt i målene i prosjektet, arbeidet som er gjort og de konkrete resultatene av utviklingsarbeidet i de fire fylkene så langt.

Ut fra prosjektplanen skulle andre rapportering i 2008 (7. Rapportering), vært ferdig 30. august.

På grunn av vedtak styringsgruppa har fattet ut fra statusrapport nr. 4 fra HiAk, vil 7. Rapportering være ferdig først 10. november 2008.

Styringsgruppa har bestemt omfanget av 7. Rapportering - hvem som skulle delta i rapporteringen.

Innholdet i denne rapporten blir gruppert ut fra ansvarsforhold i prosjektarbeidet. Det kan være vanskelig å lese av rapporteringene fra Lærings- og utviklingsteam (LUT) om lærlingene og prøvenemnda har vært involvert i rapporteringen. Fylkesprosjektlederne bekrefter at de har vært involvert, og at leder i LUT har gitt tilbakemeldingene på vegne av gruppa. Vi har i tidligere rapporteringer fremhevet LUT sin rolle og funksjon i prosjektet. Med fokus på resultater i 7. Rapportering legges derfor dette med på nytt, viser til punkt 3.3.1. Denne rapporten viser også tilbakemelding fra eierne av prosjektet. Sitater fra vedlegg er skrevet inn i rapporten i kursiv.

1.1. Spørsmålene som det skulle rapporteres på

Rektornivå:

- Hvilke endringer er gjennomført i skolen for å få en helhet og sammenheng i opplæringen?
- Endringer på bakgrunn av samarbeid med bedrifter, hvordan videreutvikle dette?
- Endringer som tilrettelegger for lærersamarbeid på tvers av grupper og ulike nivå i skolen?
- Skolens erfaringer med mappe som arbeids og vurderingsform?
- Tiltak som ikke er gjennomført, og hvorfor?

Bedrifter:

- Hva har skjedd og hvilke endringer er gjennomført i bedriften for å få helhet og sammenheng i opplæringen?
- Hvilke endringer er gjennomført i bedriften og i samarbeid med skolen, og hvordan videreutvikle dette?
- Erfaringer med mappe som arbeidsform?

Lærings og utviklingsteam:

- Suksesskriterier så langt. Hva må til for at LUT skal fungere?
- Resultater fra samarbeidet – hvordan videreutvikle dette?

Prosjektledere:

- Progresjon siden siste rapport, konkrete resultater?
- Suksesskriterier for LUT så langt, hva må til for at LUT skal fungere?
- Konkrete resultater fra arbeidet i LUT, hvordan videreutvikle samarbeidet?
- Erfaringsdeling i eget fylke, hvordan videreutvikle dette?
- Rutiner i fylkeskommunen for å sikre innsyn i halvårsprøvene?
- Hvordan håndtere avvik?
- Er prosjektet i rute i forhold til framdrift og arbeid mot målene?

1.2 Nasjonal prosjektleders betraktninger ved 7. Rapportering

Rapporten fra nasjonal prosjektleder tar som tidligere utgangspunkt i tilbakemeldingene fra de fylkesvise rapporteringene, og ut fra forannevnte oppsett. Spørsmålene til rapporteringen ble fastsatt ut fra statusrapport nr. 4 fra HiAk Tilbakemeldingene gir et godt bilde av resultatene og det er ikke nødvendig med ytterligere kommentarer. Det velges å kommentere noen faktorer som har en overbyggende karakter, og som vil få betydning for om vi når målsetningene med prosjektet.

Hva viser 7. Rapportering?

”Fordi opplæringen normalt foregår på de to ulike lærestedene skole og virksomheter, er det viktig at de samarbeider godt seg i mellom, kan trekke det beste ut av hverandre og sammen gi elevene og læringen en opplæring som henger sammen. Dette samarbeidet er et viktig element i arbeidet med kvalitet i fag- og yrkesopplæringen”

Fra nasjonale føringer for kvalitet i fag- og yrkesopplæringen, Udirs forslag 2006.

Denne formuleringen fra Nasjonale føringer for kvalitet gir et godt bilde på arbeidet i prosjektet Vandreboka. Rapporteringen viser at der det samarbeides om opplæringen, er rutinene og systematikk også på plass i opplæringsarenaene: Slik som planlegging, gjennomføring, vurdering og dokumentasjon. Videre viser rapporteringen at det er nødvendig at arbeidet med prosjektet er forankret i ledelsen, og at metodene som beskrives videre bli benyttet.

Forankring: Vårt utviklingsarbeid som strekker seg over fire år, krever i særdeleshet god forankring. Et utviklingsarbeid må forankres på alle nivå som deltar i arbeidet. Rapporten og opplevelsene ute i de fire fylkene gir samme innsikt.

Fellesskapet gir bestandig mer enn summen av de enkelte som deltar. En gruppe som i fellesskap utvikler samhandling og arbeidsformer, etablerer en gruppekultur. Deltakere som opplever å utvikle noe sammen, utvikler et eierforhold til arbeidet. En ”vi - følelse”, som er av stor betydning for arbeidet. Denne rapporten viser at der arbeidet er godt forankret i en engasjert ledelse, der er det også engasjement i hverandres synspunkter og i faglige utfordringer. Når et samarbeid, som vårt utviklingsprosjekt, etablerer samhold og gjensidig identifisering av faglig fellesskap, oppnår deltakerne verdifulle og nødvendige redskaper for å gi hverandre støtte og utfordringer for faglig kompetanseutvikling. Denne rapporten viser dette på alle nivåer.

Et utviklingsarbeid som ikke er forankret på de nivåene det skal, blir svært vanskelig å videreføre etter at prosjektperioden er avsluttet.

Hva er så årsaken til manglende forankring?

... De av oss som har vært involvert fra begynnelsen av, hadde vel større tro på... og forventinger om, at mappemetodikken skulle få en mer sentral plass innen den yrkesfaglige opplæringen... jfr. rapporten fra Østfold.

Ved oppstart av prosjektet Vandreboka var det mange som på bakgrunn av Læringssettets anbefalinger så for seg at mappevurderingen skulle få en mer sentral plass som metode i fag- og yrkesopplæringen. Denne *anbefalingen* snakkes det fortsatt om, selv om vi har metodefriheten i Kunnskapsløftet. Det kan forstås som om arbeidet med mappe som pedagogisk og didaktisk metode har mistet litt av gløden i enkelte miljøer. Eller er det manglende forankring som fører til, *nå får vi gjøre det samme som vi har gjort tidligere, som råder...*

Sammenhengen mellom Kunnskapsløftet og prosjektet Vandreboka

Rapporteringen kan også forstås som om innføringen av Kunnskapsløftet tok for mye tid i forhold til å arbeide med vårt utviklingsarbeid.

Ved innføringen av Kunnskapsløftet utarbeidet medlem av styringsgruppa fra Hedemark fylkeskommune et notat, som ble delt med alle involverte, for å synliggjøre sammenhengen mellom Kunnskapsløftet og prosjektet Vandreboka. Notatet var tenkt til å forsterke forankring av vårt arbeid på begge opplæringsarenaene.

Underveisvurdering og sluttvurdering.

Læring fordrer nærhet og deltakelse fra alle involverte.

Vi har to opplæringsarenaer som må forholde seg til samme regel- og lovverk.

Kunnskapsløftet gir tydelige signaler om at vi i sterkere grad må se den yrkesfaglige opplæringen i Norge som et fireårig utdanningsløp. Der de videregående skolene har ansvaret de to første årene og lærebedriftene de to siste årene av opplæringen for å bli en ferdig utdannet fagarbeider.

I lys av dette opplever flere bedrifter det som en undervurdering av deres kompetanse at deres stemme ikke skal/vil høres ved sluttevalueringen.

Med et sterkt fokus på læringsfremmende underveisvurdering opplever bedrifter at deres vurderingskompetanse er god nok underveis, men ikke ansett for god nok for *systemet* ved avsluttende prøve. *Et "system" som tidligere har godkjent oss som lærebedrift. Hva viser forskningen; at lærlingen opplever motivasjon, trivsel og opplever mestring under opplæringen i lærebedrift, og så hevder "systemet" at vi ikke er gode nok på vurdering av sluttkompetansen til våre fremtidige arbeidstakere...*

Leder av et opplæringskontor med 60 løpende lærekontrakter hadde videre følgende kommentar til dette: *Vi bruker mappe som arbeids- og vurderingsform, fordi den løpende læreprosessen er den viktigste for bedriftens verdiskapning. Hvilket resultat som foreligger etter to år betyr ikke så mye for oss, vi må ha resultatene av opplæringen underveis og mye raskere enn etter to år. Alle våre lærlinger skal bruke systematikken fra Vandreboka, og mappa er en USB, penn som går i alle våre maskiner. Vi kan ikke bruke tid på ulike elektroniske plattformer.*

Vi gjør dette enkelt, så enkelt at alle (elever PTF, lærlinger, faglige leder og instruktører) forstår hvor viktig dette er for vår produksjon og for vår eksistens som industribedrift.

Hensikten med gjennomgående dokumentasjon og refleksjon må være å lette trykket for den avsluttende prøven. I vårt utviklingsarbeid skal mange endre praksis, og det tar tid (lærer frisør). Flere trenger hjelp til å dra nytte av forskningsbasert kunnskap i eget fagfelt.

Viser til Vandrebokas hovedmål som fokusere på elevenes egen læring og læringsstrategi, noe som er sentralt i St.meld. nr. 30 "Kultur for lærling". Her fokuseres det i stor grad på læringsmiljø, og læringsutbytte. Målene og arbeidet i prosjektet har også fokus på at opplæringen skal forberede for arbeidsliv og samfunnsdeltakelse.

Kvalitetssikring og bruken av gjennomgående dokumentasjonssystem

Rapporten viser igjen at der samarbeidet mellom opplæringsarenaene fungerer godt, der har kvalitetssikring og arbeidet med felles dokumentasjonssystemer kommet godt i gang, jfr. mål for prosjektet. Dette skjer der hvor elektronisk mappe blir brukt, men i enda større grad der hvor det ikke brukes elektronisk plattform. Arbeidet med kvalitetssikring og gjennomgående dokumentasjon har skjedd i LUT. Uten LUT har ikke dette arbeidet kommet så godt i gang. Vi ser variasjoner fra lærefag til lærefag, ut fra en forståelse om hva som er hensiktsmessig dokumentasjon i "vårt fag". At opplæringsboka ble tatt ut av bruk, bidro også til dette utviklingsarbeidet (min tolkning).

Ved oppstart var det stort fokus på felles skjematikk i skole og lærebedrift. Arbeidet er videreført og videreutviklet til også å gjelde gjennomgående dokumentasjonssystem. Her er igjen forankringen og eierforholdet avgjørende, og LUT som fora har bidratt i fellesskapet for å tenke "nytt" ut fra ny læreplan. Det er her riktig å nevne lærebedrifter som overfor lærere har satt krav til bruken av felles dokumentasjonssystem for å videreføre samarbeidet. Her må nevnes at utdanningsprogrammet ikke hadde et system for dokumentasjon, og dette fikk bedriften innsyn i etter hvert som prosjektarbeidet utviklet seg.

For å understreke LUT sin funksjon enda mer, ser vi at der LUT er etablert i andre lærefag enn de som var med i prosjektet, der har samarbeidet raskere dreid fokus vekk fra gammelt til nytt læreplanarbeid. Samarbeidet gir større rom og trygghet i slike overganger, resultatet blir kompetanseheving og kvalitetssikring av opplæringen på flere nivåer.

Hvis dette blir vellykket har vi fått høy grad av kvalitetssikring, mye veiledning og motivasjon med relativ liten innsats. Dette ville ikke vært mulig å få til uten den erfaringen som nå ligger oppsamlet i dette prosjektet og med mappevurdering og samarbeid skole- bedrift som fellesnevner jfr. Opplæringskontoret Nordre – Land kommune v/daglig leder, rapporten fra Oppland

Prosjektets arbeidsmetode

Prosjektets arbeidsmetode; planlegging, gjennomføring, vurdering og dokumentasjon er tatt inn som kompetansemål i alle læreplaner, og i forskriften under prøvenemndas arbeid. Det er en viktig forlengelse av vårt prosjekt.

Det tar forskjellig tid å endre innarbeid praksis, enten det er i skole eller lærebedrift. Kulturendring og kultur for å endre opparbeidet praksis, er forskjellig i ulike miljøer.

Oppland rapporterer at de elevene som startet høsten 2008, på de utdanningsprogrammene som deltar i prosjektet, *vil få større utbytte av arbeidsformen enn selve prosjektlærlingene.* Dette viser igjen at endring tar tid, relasjoner mellom og med flere kulturer innenfor fag- og yrkesopplæringen er krevende på alle nivåene.

Jfr. rapporten fra Hedmark. Ang. halvårsoppgavene:

Halvårsoppgavene fungerer helt supert (lærling Hamar)

De fungerer mye bedre enn tidligere arbeidsmåter, og vi kommer til å videreføre denne arbeidsformen (faglig leder LUT, Hamar)

Før jobbet vi bare mot fagprøva, mens nå jobber lærlingen med det hun trenger å lære seg her og nå (instruktør LUT, Hamar)

Den gjennomgående bruken i arbeidet med planlegging, gjennomføring, vurdering og dokumentasjon, er et hovedmål for prosjektet. Resultatene av dette kommer beklagelig vis ikke tydelig og godt nok fram av rapporteringen fra alle fylkene.

Lærings- og utviklingsteam (LUT)

Dette fellesskapet er kommentert flere ganger, og det viser hele tiden hvor viktig dette felles forum er for endring, endringsvilje og utvikling av opplæringen uansett hvor den skjer. LUT kan være det fora hvor læreplanene operasjonaliseres jfr. tidligere nevnt bedrift som ”krever” gjennomgående dokumentasjon i samarbeidet med skolen og lærere. Læringsløyfa har vært sentral i prosjektet. Den er nødvendig for å skap endring. Vi ser resultatene av dette arbeidet ved at

- Lærere arbeider både på Vg1 og på Vg2.
- Overgangssamtaler.
- Utvikling av gjennomgående dokumentasjonssystemer.
- Det er etablert årshjul som inkludere begge opplæringsarenaene og prøvenemnder.

Men uansett kommer vi ikke unna personlig egnethet og den enkeltes egen vilje til endring og til å samarbeide. Så enkelt og så vanskelig er dette, som alt annet som er forsøkt av utviklingsarbeid i norsk skole og i samarbeid med norsk næringsliv.

2.0 Nytt forskningsmiljø

Med Forskningsrapporten 4/2008 avsluttet Høgskolen i Akershus sitt forskningsoppdrag med virkning fra 1. november 2008. Samarbeidsavtalen med HiAk involverte fire forskere som skulle utføre forskningsoppdrag i sitt ansettelsesforhold ved høgskolen.

Styringsgruppa har nå inngått avtale med SINTEF vedrørende følgeforskning for prosjektet Vandreboka fra høsten 2008 og fram til avslutning juli 2010. Eierne av prosjektet er svært tilfredse med at SINTEF har påtatt seg forskningsoppdraget, og at erfaringene med prosjektet Vandreboka blir sett i sammenheng med forskningen på Kunnskapsløftet. Viser til vedlegg vedrørende dette samarbeidet.

3.0 Rapportering fra ulike ansvarsforhold

Kunnskapsløftet forsterker og synliggjør sammenhengene i fag – og yrkesopplæringen, og gir tydelige signaler om behovet for en sterkere samhandling mellom videregående skoler og lærebedrifter. Det nye faget i videregående opplæring – prosjekt til fordypning – er et eksempel på det. I tillegg til de nye læreplanene med kompetansemål som krever mer samarbeid om hvordan målene skal planlegges, gjennomføres, vurderes og dokumenteres.

3.1 Eierne av prosjektet

Rapporteringen viser at det fortsatt *må arbeides med å videreutvikle kvalitet og innhold i de halvårige arbeidsoppgavene*. Utfordringene med å bruke elektroniske plattformer rapporteres også fra eierne av prosjektet. I de fire fylkene er det høstet erfaringer vedrørende bruken av denne type arbeids- og dokumentasjonsform. Erfaringene fra Vandreboka vil i Hedmark og Østfold være gode å ha nå når elevene fra høsten 2009 har med seg egne PC ut i læretiden. Utfordringene med oppfølging av lærlinger og bedrifter blir også nevnt som utfordrende for en eier av prosjektet. Overordnede systemer for kvalitetssikring av fag- og yrkesopplæringen er noe fylkeskommunene arbeider med.

Arbeidsmetoden er nå forskriftsfestet og den videreføres. Systematikken som Vandreboka legger opp til betraktes som et godt verktøy og som anbefales brukt i flere bedrifter enn de som deltar i prosjektet. I Oppland er det resultater av prosjektet gjennom vedtak i fylkestinget for videreføring av arbeidet på flere skoler i Oppland. Det er også politiske resultatmål i fylkeskommunenes handlingsprogram. Med bakgrunn i fylkestingsvedtaket er det etablert LUT ved seks vdg skoler i Oppland.

Samarbeidet mellom opplæringsarenaene må fortsatt styrkes gjennom alternative fagopplæringsveier, ulike praksisopplæring i bedrift og i faget prosjekt til fordypning. *Prosjektet i Troms har allerede gitt mange innspill til arbeidet med Kunnskapsløftet. LUT ser ut til å fungere stadig bedre, og kan være en konstruksjon å bygge på for det nødvendige samarbeidet mellom skole og bedrift, som er ei utfordring i Kunnskapsløftet. Vi ser at de bedriftene som er aktivt inne i prosjektet blir engasjert og motivert. Erfaringene fra Vandreboka har også vært med og legge grunnlaget for prosjektet skolebasert formidling, der vi gir skolene mer ansvar for å delta i formidling til læreplass. Vandreboka har gjort at skolene i større grad forbereder elevene til å bli lærlinger, og har gitt nyttig erfaring som kan brukes i praktisk eksamen.*

Vi hadde sett for oss at vi har utfordringer med oppfølging prosjektet i bedrift, og vi har fått klar forståelse for at vi må arbeide tettere opp mot den enkelte bedrift og opplæringskontor der sanne fins, for at nye ting skal implementeres i den praktiske hverdagen. Vi hadde neppe sett dette så klart uten å være med i Vandreboka, som har gitt oss bedre innsikt i det som foregår i bedriftene, vår rolle som utdanningsetat og grunnlag for refleksjon om opplæringa sammen med dem. Vi ser som skoleeier at vi må styrke både bedriftenes og vår egen kompetanse dersom lærlingene skal få den vurderinga og tilbakemeldingene de har krav på i læretida. Det vil være viktig at vi får fullført prosjektet for å kunne bruke erfaringene også til seinere. Motivasjonsarbeid blir viktig framover for at alle skal stå løpet ut.

Prøvenemndsmedlemmer som er med i prosjektet er så langt positive til vurderingsmåten slik den skal gjennomføres i bedrift, men vi vil først vite etter fagprøven hvordan det har fungert.

Som skoleeier skal kvalitetsarbeidet fokuseres sterkt framover. Vandreboka gir oss viktige innspill til dette arbeidet både mot skoler og bedrifter.

3.2 Rektornivå

Det er ved flere anledninger hevdet, og rapporteringene bekrefter, at innføringen av Kunnskapsløftet og arbeidet i Vandreboka har svært mye felles, slik som et mer formalisert samarbeid mellom opplæringsarenaene.

Dette bekrefter denne rapporteringen også ved at rektorene fremhever *at det er særlig samarbeidet mellom skolen og praksisfeltet som har fått en meget vellykket videreføring gjennom Vandreboka.*

- Dette har bla ført til enda flere partnerskapsavtaler, som omfatter flere samarbeidsområder. *Partnerskapet med kommuner har ført til: Et prosjekt for kompetanseheving i basiskunnskap, som for eksempel IKT, for personalet i omsorgsektoren i kommunen. Opplæringen foretas av ansatte ved skolen.*
- *I forbindelse med at vi er med i prosjektet Vandreboka og har tilbud innen helse- og sosialfag, har skolen sett betydningen av å utvikle et Fagskoletilbud i veiledning for de med fagbrev. Studiet er nå til vurdering for godkjenning i NOKUT. Fagskolen har tidligere fått godkjent lignende tilbud innenfor andre fagfelt (rektor Storhamar vdg. skole i Hedmark).*
- Organisering internt på skolen, her nevnes jobbrotasjon *lærere underviser både på Vg 1 og Vg2 nivå og at de samarbeider om metode og innhold, slik at det blir en felles forståelse for opplæringen. Resultatet en bedret vurderingskultur og vurderingspraksis.*
- *Lærere fra både Vg1 og Vg2 deltar i LUT.*
- *Samarbeidet har ført til utarbeidelse av et helhetlig loggsystem for skole og bedrift.*
- Samarbeidsbedrifter har gitt skolen tilgang til arbeids- og dokumentasjonssystem som lærere og elever nå bruker.
- Flere rektorer nevner hvordan samarbeidet med prøvenemndene... *er viktig i forhold til påvirkning gjennom hele utdanningsløpet.*
- Det er innført overgangssamtaler, mellom nivåene. Dette er tiltak som først ble igangsatt i Hedmark etter tilbakemeldinger fra elever og lærlinger. Avklaringer av ansvar, forventinger, tidligere måloppnåelse og ikke minst at eleven/lærlingen blir tatt i mot på en god måte. Her starter ingen med ”blanke ark” Ansvar for denne gjennomføringen er at den som *nå* har eleven/lærlingen skal ta kontakt med neste ledd.
- *Mappevurdering har fått en videre betydning, og er tilpasse mer de ulke fagområdene.*
- Bruken av elektronisk plattform er utfordrende og krevende for alle og på alle nivåer.
- *Fra et fylke rapporteres det at enkelte lærere har hatt nok med innføringen av Kunnskapsløftet og nye læreplaner. Her har en ikke sett sammenhengen, slik det er gjort i andre fylker.*

- Opplæringsbok i skolen. *Et viktig konkret resultat med Vandreboka på Tynset er at alle elever i fem klasser har tatt i bruk opplæringsbok som skal følge dem over i bedriften.* En opplæringsbok som bygger på bruken av timelister.

3.2 Bedrifter

Kvaliteten på opplæringen er av avgjørende betydning for den enkelte elevs trivsel og velvære i skolen, og ikke minst for det reelle læringsutbyttet av opplæringen. Videre har kvaliteten på opplæringen stor betydning for lærebedriftene når de tar imot lærlinger, og for bedrifter som skal ansette nyutdannede fagarbeidere.

Bedriften rapporterer:

- Underveisvurdering i bedrift gjennomføres mer regelmessig enn tidligere. Dette har satt fokus på behovet for kompetanseheving av ledere ute på arbeidssstedet, i forhold til faglige og daglige ansvarsforhold.
- Bedriften har innført foreldremøter for sine nye lærlinger.
- En bedrift hevder at samarbeidet mellom bedrift og skole ikke eksisterer.
- Opplæringskontorene har stort ansvar for den løpende opplæringen og dermed vurderingen. Kanskje for stor ansvar i forhold til lærestedet der opplæringen skjer.
- Ansatte i bedrifter benyttes i skolen ved opplæring av elever i HMS. Det ønskes å videreutvikle dette til å omfatte materiellære, hydraulikk, kvalitetssikring og intern kontroll.
- Opplæringskontor samarbeider med skolen i forhold til utviklingen av et kvalitetssikringsopplegg som gjelder hele læreløpet. Viktig målverktøy for kvalitet som vil kunne gjelde begge opplæringsarenaene.
- Samarbeidet har ført til at *lærerne nå er flinke til å sette seg inn i hva elevene trenger å kunne for å gå ut som lærling.*
- Overgangssamtalen fremheves som *supernyttig for alle.*
- *Instruktørens involvering i å utarbeide halvårsoppgaver har ført til økt involvering på forskjellige måter i bedriften.* De er blitt mer delaktig i hele opplæringen.
- *De viktigste faktorene for å skape helhet og sammenheng i opplæringen har vært det systematiske samarbeidet med skolen, samarbeidet i LUT, det systematiske samarbeidet med prøvenemndene og egen skreddersydd opplæring for instruktører.*
- *Felles vurderingskriterier er fundamentet for felles (skole- bedrift) skjemaer og oppgaver slik at det blir sammenheng i opplæringen i skole og bedrift.*
- LUT er det eneste samarbeidet som finnes der bedrift, skole og prøvenemnd er representert.
- Elektronisk plattform har vært en stor utfordring. Plattformen Fronter må videreutvikles til dette formålet - slik det er nå er det vanskelig.
- Skjematikken i Vandreboka har satt opplæringen i system.
- Samarbeidet har bidratt til et felles årshjul.
- Bedrift har faste kontaktpersoner mot skolen både når det gjelder faget prosjekt til fordypning og praksisperioder.
- Både skole og bedrift rapporterer at arbeidsmetoden gir en systematisk dokumentasjon, og at prosjektet har forsterket dette arbeidet.
- Arbeidsmetoden videreføres både i skole og bedrifter.

3.3 Lærings- og utviklingsteam

LUT sin funksjon kommer fram gjennom hele 7. Rapportering.

Lærings- og utviklingsteam (LUT) er en arena der deltakere fra skole, bedrift, opplæringskontor og prøvenemnd samt lærlingen kan drøfte aktuelle problemstillinger. Dette oppleves så positivt at det er uttrykt ønske om et lignende forum etter at prosjektet er ferdig.

Vilkårene for at LUT skal fungere, avhenger i sterk grad av drivkreftene som legger energi i arbeidet. *LUT må være forankret i ledelsen både i skolen og bedriften og samarbeidet må være forpliktende.*

Forankring er viktig i alt utviklingsarbeid derfra, også når det gjelder LUT. Et annet fylke melder inn at forankringen av LUT må være i skolen og ledes derfra.

Rapporteringen nå og tidligere viser klart hvilken betydning opplæringskontoret har i samarbeidet og i rutiner, struktur og kvalitet på opplæringen, slik også i forhold til deltakelse i LUT. Fylkene melder også her om betydningen av personlig egnethet til den som skal lede dette arbeidet.

Nødvendige avklaringer for LUT sin rolle: For at LUT skal fungere etter hensikten, må gruppen få nødvendig innsyn i bedriftens struktur og organisering av arbeidet med sine lærlinger. Det viser seg også å være nødvendig med en avklaring av hvilket ansvarsforhold Fagopplæringskontoret v/rådgivere har i lærlingenes læreforhold. Det viser seg at mange elever/ lærlinger, instruktører og faglige ledere ikke er kjent med forvaltningens veiledningsansvar overfor lærebedriftene.

3.3.1 Tidligere rapportering om resultater fra LUT sitt arbeid

Vi erfarer at når opplæringsarenaene deltar i endring av et system, så lærer de også å forstå hele systemet og egen rolle bedre. Når de så involveres i å vurdere hva som bør endres, så bidrar de også til å fremme løsninger, som igjen bidrar til reelle endringer på system og individnivå.

- *Gjennom etablering av lærings- og utviklingsteam er samarbeidet skole og lærebedrift satt i system. Økt fokus på felles struktur på opplæringen, dermed økt kvalitetssikring.*
- *Teamet arbeider med å utarbeide et felles dokumentasjonssystem for opplæringen både i skolen og skal brukes i bedrift. Likedan felles mal for arbeidsoppgaver.*
- *Avklaringer mellom skole og lærebedrifter om hva og hvordan det er viktig å forberede elevene best mulig til praksisperioder og til læretid.*
- *Økt refleksjon og læreplanbevissthet hos både elever og lærere, lærlinger og faglige ledere. Dette har vært, og blir et viktig fellesskap nå når vi får de nye læreplanene i Kunnskapsløftet.*
- *Prøvenemndens deltakelse har også ført til at de har fått større innsyn i opplæringen fra dag en av i skole og bedrift. Dette bidrar til økt kvalitet i hele fag- og yrkesopplæringen. Prøvenemndene blir nå kontaktet av både lærere og bedrifter for å utveksle spørsmål og be om hjelp til utarbeidelse av arbeidsoppgaver.*

- *Det er behov for tidligere kartlegging av planlagt sluttkompetanse, særlig for å identifisere og tilpasse opplæringen for elever som bør avslutte den videregående opplæringen med kompetanse på lavere nivå. Tilpasset opplæring for alle elever, og økt bruk av differensieringstiltak er viktig, i tillegg til tydelig yrkesretting av fellefagene*
- *Flere praksisperioder i bedrifter. Det settes større krav til praksisperioden, både fra elev, lærer og bedriften. Prosjekt til fordypning videreutvikler dette.*
- *Økt fokus på ulike kulturer innenfor utdanningsprogrammene som deltar, og mellom opplæringsarenaene. Lærere arbeider nå både på Vg1 og VKI. Bedret samarbeid og erfaringsdeling internt på skolen.*
- *Økt fokus på bruken av "felles begrep". Elev, lærer og bedriften etablerer felles begreper, noe som minsker avstanden mellom opplæringsarenaene. Dette er kompetanseheving særlig for lærerne, da det kan være lenge siden lærerne var i bedrift, og terminologien er endret, bl.a. fordi nytt utstyr er kommet til.*
- *Felles skjema og systematikk i læringsarbeidet i skole og bedrift. Større likeverd mellom opplæringsarenaene. Bedre rutiner for utveksling av informasjon.*
- *Lærere får større innsikt i egen praksis. Felles avsatt tid for utviklingsarbeid på skolen har bidratt til felles drøfting av undervisningsopplegg.*

3.4 Fylkesvise prosjektledere

Viser til de vedlagte fylkesvise rapporteringene. Intensjonen med prosjektet Vandreboka var å skape en helhet og sammenheng i opplæringen for elever og lærlinger i det fireårige løpet.

- Progresjon siden siste rapport, konkrete resultater?

Fylkene viser til tiltak gjennomført ut fra sine handlingsplaner. Det kan se ut som om progresjonen i prosjektet i stor grad er avhengig av hvordan LUT fungerer. Det er dette fellesskapet som driver prosjektet videre.

- Suksesskriterier for LUT, hva må til for at LUT skal fungere?

Arbeidet må oppleves som nyttig og hensiktsmessig. Deltakerne må vite hva som skal gjøres, hvorfor og hvordan.

Nødvendig med forankring i ledelsen både i skole og lærebedrift

Det må prioriteres tid til dette arbeidet

- Konkrete resultater fra arbeidet i LUT, hvordan videreutvikle samarbeidet?

Som et resultat av samarbeidet i LUT fikk Oppland norgesmestere i helsefagarbeider under yrkes-NM i Stavanger i oktober 2008. Samarbeidet videreutvikles gjennom arbeidet med tolkning av kompetansemål i læreplanen og bedriftenes deltagelse som eksterne sensorer. Det er tidligere rapportert at prosjektet har bidratt til økt differensiering og tilpasset opplæring for flere elever.

For eksempel:

Flere praksisperioder, og av ulik varighet og etter behov.

Avklarte målområder, som det er bedre å arbeide med i bedrift.

Raskere kartlegging av sluttkompetanse.

- Erfaringsdeling i eget fylke, hvordan videreutvikle dette?

Her vises ulik praksis. Forankringen i ledelse kan synes som en viktig faktor her. Der arbeidet er godt forankret i ledelsen, skjer det en erfaringsdeling fortløpende. Dette anses som svært viktig for å holde motivasjonen og gløden oppe i organisasjonen.

Rapporten viser ellers at det gjennomføres fylkesvise samlinger. Dette anses som viktig for å holde deltakerne løpende informert.

Lærer deltar på møter i eget og andre fylker med sine erfaringer med arbeidet i LUT. Hvordan etablere LUT og hvordan legge til rette for det videre arbeid. De deltar også med erfaringsdeling om hvordan arbeids- og vurderingsformen brukes i læringsarbeidet.

Samarbeidet mellom opplæringsarenaene i prosjektet har gitt resultater ved faget prosjekt til fordypning.

Skolebasert formidling. Fylkesprosjektleder er på bakgrunn av prosjektet Vandreboka rekruttert inn i prosjektet "Skolebasert formidling til læreplass"

Utvikle dokumentasjon som er tilpasset bransjens behov, og som er hensiktsmessig ut fra aktørenes ulike behov.

Dette har vi tidligere hatt fokus på, og vi ser nå enda tydeligere hvordan samarbeidet har bidratt til at bedrifter har gitt sitt dokumentasjonssystem til skolen. På Tynset har skole og lærebedrift i fellesskap videreutviklet dokumentasjonssystemer som nå brukes både i skolen og bedriften, jfr. mål for prosjektet.

Skole og bedrift har i fellesskap utviklet brosjyre som forteller hvilke fordeler det er å bruke mappevurdering som arbeids- og vurderingsform, både for bedrifter og lærlinger.

I Oppland har erfaringene fra Vandreboka gitt vedtak i fylkestinget for videreføring av arbeidet på flere skoler i Oppland. Det er også politiske resultatmål i fylkeskommunenes handlingsprogram.

I Oppland er det også etablert LUT ved flere skoler i flere regioner, og ved forskjellige utdanningsprogram

Skjemaene som brukes i prosjektet er tatt inn i "Håndbok for lærebedrifter" i Østfold, og ved veiledningsbesøk blir bedriften oppfordret til å bruke denne systematikken.

- Rutiner i fylkeskommunen for å sikre innsyn i halvårsprøvene?

Dette er forskjellig ut fra om lærlingene bruker elektronisk mappe eller ei. Der hvor arbeidsoppgavene er elektronisk, der sikres innsyn fortløpende av prosjektledelsen. Der hvor det brukes papirutgave blir kopi sendt til prosjektleder, skannes og oppbevares på lærlingens mappe på fagopplæringskontoret. Innsyn er viktig for å ivareta veileder rollen overfor bedrifter og lærlinger.

- Hvordan håndtere avvik?

Rapporteringen viser ikke tydelig hvordan dette gjøres i fylkene. Ansvarspersoner som har tilgang til mappene og arbeidsoppgavene må følge dette opp med veiledning der dette anses som nødvendig i forhold til innhold og progresjon i arbeidsoppgavene.

- Er prosjektet i rute i forhold til framdrift og arbeid mot målene?

Det rapporteres at arbeidet er i rute i forhold til planene i de fire fylkene. Ikke alt som er forsøkt ønskes å videreføres, slik som den elektroniske plattformen Fronter. *Dette fungerer*

ikke tilfredsstillende. Brukerneskelen er for høy og krever at instruktørene i bedrift må bruke mye tid for å gjøre seg kjent med Fronter i forhold til nytteverdien av verktøyet

Erfaringen med mappevurdering som pedagogisk metode viser seg derimot som positiv og en metode som bedrifter og lærlinger ønsker å videreføre.

3.5 Antall lærlinger i prosjektet

Ved 7. Rapportering er det 63 lærlinger som deltar i utviklingsarbeidet. Ved oppstart av prosjektet bestemte de enkelte fylkeskommunene hvilke studieretninger, nå utdanningsprogram, og lærefag som skulle delta. Rapporteringene har vist at elevene valgte andre Vg1, nå Vg2, enn de som var med i prosjektet. Nærhet til hjem, venner og ønsket bedrift som lærested bestemte valget. Innen helse- og sosialfag valgte de aller fleste elevene å ta påbygging, framfor å gå ut som lærlinger.

4.0 Kompetanseheving

I et utviklingsprosjekt med mange aktører på to opplæringsarenaer vil det være stort behov for informasjon og kompetanseheving. Prosjekteiere har lagt til rette arbeid for utvikling av yrkesdidaktisk kompetanse for lærere, opplæringsansvarlige og ledere i skoler og bedrifter. Det er gjennomført ulike kompetansehevingsmøter og kurs i prosjektarbeidet. I et fylke har instruktørkorpset lagt til rette for å ”skreddersy” kurstilbud for deltaker i prosjektet. Kursene har vært kjørt i bedrift og i samarbeid mellom flere bedrifter. Dette er det høstet flere gode erfaringer fra. Et opplæringskontor melder at denne skreddersømmen har vært svært nyttig, fordi den har gått over flere kvelder. Det at opplæringen har vært kjørt i bedriften, over flere kvelder har gjort at ”opplæringen har satt seg” på en annen måte. Opplæringen har hatt fokus på bedriftens bruk av skjematikken i Vandreboka, læringsfremmende vurdering, og konkret hvordan faglig leder/instruktøren skal legge til rette for refleksjon i eget arbeid. Bedriften har et system for når og hvem som skal delta i ulike kompetansehevingskurs.

Kompetansehevingsarbeidet som ansatte i bedriftene har deltatt på, har gitt resultater i forhold til kvalitet på opplæringen i bedriftene. Erfaringene fra å samle både lærere og faglig leder/instruktører i Vandreboka har bidratt til forståelsen for ulike rammeforhold og opplæringens egenart i bedrift og skole. Det er variasjon mellom fylkene og mellom utdanningsprogrammene om lærere deltar på fylkets egen ”instruktør opplæringstiltak”. Behovet for opplæringstiltak er der. Lærling uttalte dette: *Læreren min var en flink fagmann, men han/hun klarte ikke å lære det bort til oss...*

Prøvenemnder er viktige ansvarspersoner i dette utviklingsarbeidet. Alle fylkene har gjennomført kompetanseheving innenfor bruken av mappe. Rapporteringen viser at fylkene må prioritere prøvenemndenes arbeid fram mot fagprøven. Det enkelte fylke bør vurdere om ikke aktuelle prøvenemnder, faglige leder og lærer i skolen bør delta på samme kompetansehevingstiltak.

5.0 Økonomi

Viser til budsjettplan med konkretisering av tiltak fra det enkelte fylke. I tillegg til fylkenes egne budsjetter, søkes utdanningsdirektoratet (Udir) om økonomisk tilskudd til forskningsarbeidet fra SINTEF og drift av prosjektets. Utgifter til forskningsoppdraget fra SINTEF er kr.500.000,- Kostnadene skal fordeles på budsjettårene 2008, 2009 og 2010. For årets 2009 søkes Udir om kr. 750.000,-

6.0 utfordringer som det skal arbeides videre med

- Skal prosjektet nå sine mål må tiltakene som det enkelte fylke har planlagt, iverettes.
- Arbeidet må fortsatt forankres i hvert fylke, og følges godt opp av de som har ansvaret. Jfr. rapporteringen viser ikke konkret hvordan fylkene håndterer avvik i forhold til progresjon i arbeidet.
- Manglende oppfølging er en av flere faktorer når lærlinger ikke fullfører sine læreløp. Derfor må oppfølgingen forbedres og intensiveres av de som har ansvaret.
- Motivasjonstiltak i et utviklingsarbeid over flere år.

- Rapporteringene i de enkelte fylkene synliggjør utfordringer i henhold til målene i prosjektet, de må følges opp i fylkesvise handlingsplaner
- Prøvenemndene skal få nødvendig informasjon og kompetanseheving i forhold til sitt kvalitetsarbeid.
- Bedrifter må få tilstrekkelig informasjon om hva som skal sendes med oppmeldingen til fag-/svenneprøven for prosjektlærlingene.
- Fylkene må etablere rutiner slik at det ved oppmeldingen blir registrert at dette er en prosjektlærling. Prøvenemnda må få navn på kontaktpersonene for lærlingen i fagopplæringen og bedriften. På den måten sikres at prøvenemnda får tilgang til all nødvendig dokumentasjon i forhold til sitt arbeid.
- Bruken av elektronisk plattform viser seg utfordringer for både lærlinger og deres ansvarspersoner i de bedriftene. Antallet som bruker elektronisk plattform har ikke økt underveis i prosjektiden, heller det motsatte. Brukertilskelen i Fronter har vært for omfattende og for høy for deltakerne.